

नृमेघ- पुरुमेधावाङ्गिरसौ। इन्द्रः। १-४ प्रगाथः - विषमा बृहती, समा सतोबृहती, ५-६ अनुष्टुप्, ७ बृहती।

बृहदिन्द्राय गायत मरुतो वृत्रहन्तमम्।

येन ज्योतिरजनयन्नृतावृधो देवं देवाय जागृवि ॥ ८.०८९.०१

मरुतः- हे प्राणाधिदेवताः। येन। ऋतावृधः- सत्यवर्धकाः। देवाय- द्योतनशीलायेन्द्राय। देवम्- द्युतिमत्। जागृवि- जागरणशीलम्। ज्योतिः। अजनयन्- ससृजुः। तत्। बृहत्- बृहत्साम। वृत्रहन्तमम्- अतिशयेनावरणबाधकं प्रति। गायत- कीर्तयत ॥१॥

अपाधमदभिः शस्तीरशस्तिहाथेन्द्रो द्युम्याभवत्।

देवास्त इन्द्र सख्याय येमिरे बृहद्भानो मरुद्गण ॥ ८.०८९.०२

अभिः शस्तीः- निन्दकान्। अशस्तिहा- दुष्कीर्तिहा। अपाधमत्- पातितवान्। अथ- ततः। इन्द्रः। द्युम्नी- दीप्तः। आ- आभिमुख्येन। अभवत्- बभूव। बृहद्भानो- महाप्रकाश। मरुद्गण- प्राणगणयुक्त वातगणयुक्त। इन्द्र। देवाः। ते- तव। सख्याय- मैत्र्यै। येमिरे- नियच्छन्ति ॥२॥

प्र व इन्द्राय बृहते मरुतो ब्रह्मार्चत।

वृत्रं हनति वृत्रहा शतक्रतुर्वज्रेण शतपर्वणा ॥ ८.०८९.०३

वः- यूयम्। मरुतः। बृहते- महते। इन्द्राय। ब्रह्म- मन्त्रम्। प्र- प्रकर्षेण। अर्चत- वदत। वृत्रहा- आवरणबाधकः। शतक्रतुः- प्रभूतप्रज्ञः। शतपर्वणा- प्रभूतधारेण। वज्रेण। वृत्रम्- आवरणप्रतीकरक्षः। हनति- नाशयति ॥३॥

अभि प्र भर धृषता धृषन्मनः श्रवश्चित्ते असद्बृहत्।

अर्षन्त्वापो जवसा वि मातरो हनो वृत्रं जया स्वः ॥ ८.०८९.०४

धृषता- शत्रुधर्षणशीलेन। धृषन्मनः- शत्रुधर्षणचित्तः। या। ते- तव। बृहत्- महती। श्रवः- श्रुतिः। असत्- अस्ति ताम्। अभि- आभिमुख्येन। प्र- प्रकर्षेण। भर- आहर। मातरः- जनन्यः।

आपः- मूलशक्तिधाराः । जवसा- वेगेन । अर्षन्तु- निर्मुक्ताः सरन्तु । वृत्रम्- आवरणम् । हनः-
नाशय । स्वः- स्वर्गम् । जय ॥४॥

यजायथा अपूर्व्यं मघवन्वृत्रहत्याय । तत्पृथिवीमप्रथयस्तदस्तन्ना उत द्याम् ॥ ८.०८९.०५

यत्- यदा । अपूर्व्य- अभिनव । मघवन्- सम्पद्वन् । वृत्रहत्याय- आवरणनाशनाय । जायथाः-
उद्भूतः । तत्- तदा । पृथिवीम्- भूमिम् । अप्रथयः- दृढामकरोः । उत- अभि च । द्याम्- नभः ।
अस्तन्नाः- स्तम्भितवान् ॥५॥

तत्तै यज्ञो अजायत तदर्क उत हस्कृतिः । तद्विश्वमभिभूरसि यजातं यच्च जन्त्वम् ॥ ८.०८९.०६

तत्- तदानीम् । ते- तुभ्यम् । यज्ञः । अजायत- अभवत् । उत- अपि च । तत्- तदानीम् ।
हस्कृतिः- हासोपलक्षितसन्तोषकारी । अर्कः- मन्त्रोऽजायत । यजातम्- यद्भूतजातम् । यच्च
जन्त्वम्- यज्जनितव्यम् । तत् तदानीम् । विश्वम्- सर्वम् । अभिभूरसि- अभिभवसि ॥६॥

आमासु पक्वमैरय आ सूर्यं रोहयो दिवि । घर्म न सामन्तपता सुवृक्तिभिर्जुष्टं गिर्वणसे बृहत् ॥ ८.०८९.०७

आमासु- अपक्वासु भावनासु । पक्वम् । ऐरयः- प्रेरितवान् । सूर्य-
सवितारमात्मसूर्यमित्याध्यात्मिके । दिवि- नभसि चित्ताकाश इत्याध्यात्मिके । आ रोहयः-
आरोपितवान् । घर्म- यज्ञम् । सामन्- साम्ना । न- इव । गिर्वणसे- गीर्भिः सम्भजनीयायेन्द्राय ।
जुष्टम्- प्रीतिकरम् । बृहत्- साम । सुवृक्तिभिः- शोभनवाग्भिः । तपत- उद्दीपयत ॥७॥